

Recî' Olayı'nda Esir Düşenlerin İslâm Tarihindeki Örneklilikleri

ABDULHALİM OFLAZ^a

Geliş Tarihi: 04.06.2018 | Kabul Tarihi: 23.10.2018

Öz: Hz. Peygamber'e, nübüvveti ile birlikte başta kendisi olmak üzere inananlarına adeta Mekke'nin çekilmez hale getirilmesiyle hicret yolu görünmüştü. Hicret yurdu olarak Medine seçilmişti. Ancak Mekke'de inananlara her türlü vahşeti uygulamayı reva görenler, onları Medine'de de rahat bırakmadılar. Ordular hazırlayıp onlar üzerine harekete geçtikleri gibi çeşitli tuzaklarla da onların canlarına ve mallarına kastediyorlardı. Bunun en somut örneklerinden birisini Recî' Faciası teşkil etmektedir. Medine civarında yerleşik kabileler, talepleri üzerine Hz. Peygamber'in kendilerine öğretici olarak gönderdiği küçük bir muallim grubunu tuzağa düşürdüler. İhanete uğrayan bu Müslümanlardan bir kısmı orada şehit düşerken üç tanesi de esir alındılar. Her birinin örnekliliği bugün dahi güncelliğini korumakta olan bu esirler ölüme giderken bile sahip oldukları vakar, izzet, gözüpeklik, vefa ve fedakârlıklarıyla kendilerini darağacında sallandıran o günkü düşmanları başta olmak üzere herkesin takdirini kazanmışlardı.

Anahtar Kelimeler: Recî' Olayı, İbn Târik, Hubeyb b. Adî, İbn Desine, Adal, Kâre.

^a İğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü
aoflaz74@gmail.com

The Examples of the Prisoners of Raji Event in the History of Islam

Abstract: The way of Hijrah had been appeared to Prophet, along with the prophethood, with him first and his believers, especially the Mecca to make it unbearable. Medina was chosen as the home of Hijra. However, those who believe in the practice of all kinds of brutality to those who believe in Mecca did not leave them in Medina. As they prepared armies and acted upon them, they meant various traps and their lives and property. One of the most concrete examples of this is the Raji Event. The settled tribes around the Medina, they trapped a small group of teachers who were sent to them by the Prophet. Some of these Muslims who were betrayed fell martyrs while three of them were taken captive. Even the examples of each of these survivors are still up-to-date, even as they went to death, they received the admiration of everyone, especially the enemies of the day, who were shaking themselves in the gallows with their dignity, dignity, loyalty and fidelity.

Keywords: Raji Event, Ibn Tariq, Hubayb ibn Adi, Ibn Dasina, Adal, Qara.

© Çınar, Aynur. "Reci' Olayı'nda Esir Düşenlerin İslâm Tarihindeki Örneklikleri." *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 16 (2018), 189-207.

1. Recî' Olayı ve Sebebi¹

Uhud Savaşı'ndan yaklaşık dört ay sonra hicretin 3. yılının Safer ayında, neredeyse aynı günlerde meydana gelen iki ihanet olayı Müslümanları oldukça fazla yaralamıştı. Bunlardan biri Bî'r-i Maüne; diğeri de Recî faciasıydı. Bedir Savaşı'nda öldürülen yakınlarının intikamını almak için Mekkeliler Müslümanların başlarına ödül koymuşlardı. Mekkelilerin ödül vaatlerinden haberdar olmuş olan Ehâbişlerden² Adal ve Kâre³ alt kollarına mensup bir heyet Hz. Peygamber'e (a.s.) gelmişti. Aslında onları Hz. Peygambere (a.s.) gönderen Hüzeyl kabilesinin bir alt kolu olan Lihyânoğulları'ydı. Çünkü onların liderlerinden Süfyan b. Halid b. Nübeyh, Medine üzerine yürümek için adam topladığını haber alan Hz. Peygamber'in (a.s.) emriyle Müslümanlar tarafından öldürülmüştü.

Abdullâh b. Üneys el-Cühenî tek başına, Hz. Peygamber'in (a.s.) emriyle Recî' olayının vükuundan yaklaşık bir ay önce harekete geçerek Urene vadisinde Süfyân ile karşılaşmış ve onu orada öldürmüştü.⁴ Bunun üzerine Hüzeyl kabilesi hem Süfyân'ı öldüren Müslüman şahsı öldürerek onun intikamını almak hem de geride kalanları Mekkelilere satıp böylece Mekkeliler tarafından ödüle ve mükâfata kavuşmak istedi. Bu sebeple akrabaları olan Adal ve Kâre kabileleriyle bir plan hazır-

¹ Bu başlık altındaki bilgiler şuradan alınmıştır: Abdulhalim Oflaz, "Mehmet Akif'in Âsım'ın Nesli Projesine İlham Kaynağı Olduğu Düşünülen Sahabe: Âsım b. Sâbit'in Portresi", *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 10, 2017, ss. 32-35.

² Mekke'nin özellikle kuzey ve güney taraflarında yerleşmiş bir kabile topluluğu olan Ehâbişler, zamanla birçok alt kola ayrılmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, Çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yay., İstanbul, 2011, s. 236-240.

³ Adal ve Kâre, Hevn (veya Hûn) b. Hüzeyme b. Müdrike'nin soyundan olan iki kabiledir. Ebu Muhammed Abdulmelik b. Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, I-IV, Thk. Cemâl Sâbit vd., Dârü'l-Hadis, Kahire, 2006, c. III, s. 115.

⁴ Muhammed b. Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-VIII, Thk. Muhammed Abdulkadir Atâ, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiye, Beyrut, 1990, c. II, s. 39; Hüseyin b. Muhammed ed-Diyarbekri, *Tarihü'l-Hamîs fî Ahvâl-i Enfesi'n-Nefs*, I-II, Dâr-ı Sadır, Beyrut, c. I, s. 450; Muhammed b. Yûsuf ed-Dımaşkî, *Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâd*, I-XIV, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiye, Beyrut, 2013, c. VI, s. 36-37; İsmail Lütfi Çakan, "Abdullah b. Üneys el-Cühenî," *DİA*, I-XLIV, TDV Yay., İstanbul, 1988, c. I, s. 140-141.

ladı.⁵ Bu plan gereği Adal ve Kâre kabilelerinden yedi kişi Hz. Peygamber'e gelip dediler ki: *Ey Allâh'ın Resûlü! İçimizde Müslüman olanlar var. Ashabından bir heyet gönder ki bize fikhi, Kur'ân'ı ve İslâm ilkelerini öğretsin.*⁶ Resûlullâh da onlar ile birlikte on kişilik bir kurra heyeti⁷ gönderdi.⁸ Heyetin başına Mersed b. Ebî Mersed'i⁹ veya Âsım b. Sâbit'i tayin etti.¹⁰

Müslüman kurrular, Adal ve Kâre kabilelerinden gelen yedi kişilik heyetle birlikte yola çıktılar. Hicaz bölgesinde, Mekke ile Tâif arasında bulunan el-Hed'e'nin hemen girişinde, Hüzeyl kabilesine ait Recî' suyu¹¹ kenarına geldiklerinde ihanete uğradılar. Onları getiren heyet bu bölgede Hüzeyl kabilesini yardı-

⁵ Muhammed b. Ömer el-Vâkidî, *Kitabü'l-Meğâzi*, I-II, Thk. Muhammed Abdulkadir Ahmed Atâ, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiye, Beyrut, 1971, c. I, s. 300; Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Recî' Vak'ası", *DİA*, I-XLIV, TDV Yay., İstanbul, 2007, c. XXXIV, s. 510-511.

⁶ Muhammed b. Şihâb ez-Zühri, *Merviyâtü'l-İmâm ez-Zühri fi'l-Meğâzi*, Nşr. Muhammed b. Muhammed el-Acevi, Medine, 2003, s. 417; Muhammed b. İshâk, *es-Siretü'n-Nebeviye*, I-II, Thk. Ahmed Ferid el-Müzeydî, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiye, Beyrut, ty., c. II, s. 371; Vâkidî, *Meğâzi*, c. I, s. 300.

⁷ Aslında ilk dönem İslâm tarihçileri olan Urve b. Zübeyir, İbn Şihâb ez-Zühri vb. isimler gönderilen bu heyetin Hz. Peygamber (a.s.) tarafından Mekke civarına, Kureys'e dair haberleri kendisine aktarmaları için casusluk yapmak üzere gönderildiklerini iddia ederler. Bkz. Zühri, *Merviyât*, s. 412; Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *Sahîh*, I-IX, Thk. Muhammed Zühreyr, Dâru Tavkî'n-Necât, ty., *Meğâzi/Gazvetü'r-Recî'*, 29; Vâkidî, *Meğâzi*, c. I, s. 300.

⁸ Zühri, *Merviyât*, s. 417; İbn Sa'd, *Tabakât*, c. II, s. 42; Buhârî, *Meğâzi/Gazvetü'r-Recî'*, 29. Aslında kaynaklar genelde heyetin altı veya yedi kişiden oluştuğunu kaydederler. Heyetin on kişiden oluştuğunu iddia eden Zühri ve İbn Sa'd ise yedi kişinin ismini kaydetmişlerdir. Büyük bir ihtimalle diğer üç kişinin toplumda ağırlıkları olan kimseler olmamaları nedeniyle isimleri zikredilmemiştir. Zikredilen isimler şunlardır: Mersed b. Ebî Mersed, Halid b. Bükeyr, Abdullâh b. Tarık, onun anne bir kardeşi Muattib b. Ubeyd, Hubeyb b. Adî, Zeyd b. Desine ve Âsım b. Sâbit'tir. Bu isimler için bkz. Zühri, *Merviyât*, s. 417; İbn Sa'd, *Tabakât*, c. II, s. 42; Vâkidî, *Meğâzi*, c. I, s. 300-301; Diyarbekrî, *Târîhü'l-Hamîs*, c. I, s. 454. İbn İshâk da heyetin altı kişiden oluştuğunu söyleyerek Abdullâh b. Tarık'ın anne bir kardeşi olan Muattib b. Ubeyd'i zikretmez. Bkz. İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 371; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 115.

⁹ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 372; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 116.

¹⁰ Zühri, *Merviyât*, s. 412; İbn Sa'd, *Tabakât*, c. II, s. 42; Buhârî, *Meğâzi/Gazvetü'r-Recî'*, 29. Süheylî, Diyarbekrî ve daha birçok İslâm tarihçisi bu görüşün daha sahih olduğunu kaydederler. Bkz. Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, *Fethü'l-Bârî Şerhu Sahîh-i Buhârî*, I-XIII, Dârü'l-Marife, Beyrut, ty., c. VII, s. 380; Diyarbekrî, *Târîhü'l-Hamîs*, c. I, s. 455.

¹¹ Şihâbeddîn Ebû Abdullâh Yakut el-Hamevî, *Mucemü'l-Büldân*, I-V, Dâr-ı Sâdir, Beyrut, ty., c. III, s. 29.

ma çağırıldı, ancak onların çağrısına kimse icabet etmedi; fakat ellerinde kılıç olan bir topluluk bu çağrıya icabet edip Müslüman heyetin etrafını sardılar.¹² Ünlü tarihçi Diyarbekî ise, *Tarihü'l-Hamîs* adlı tarih kitabında Ebû Ma'ser'den naklen konuyla alakalı şunları aktarır: *Müslüman heyet geceleri yürüyüp gündüzleri saklanmaktaydı. Heyettekiler seher vakti Recî' bölgesine vardılar. Koyunlarını otlatmak üzere dışarı çıkmış olan Hüzeyl kabilesine mensup bir kadın, Müslümanların yedikleri hurmanın çekirdeğinden onların Medineli Müslümanlar olduklarını anladı ve kabilesini yardıma çağırıldı. Müslümanlar da dağa sığınıp orada gizlendiler. Fakat izleri takip edilerek yerleri bulundu.*¹³ Müslüman heyeti izlerinden takip ederek bulan Lihyanoğulları kabilesine mensup yüz okçu,¹⁴ *Vallâhi sizinle savaşmak istemiyoruz. Fakat sizi Mekkelilere teslim edip karşılığında para almak istiyoruz. Allâh adına söz verip ahdediyoruz ki sizi öldürmeyeceğiz,* diyerek¹⁵ Müslümanların dağdan inip kendilerine teslim olmaları halinde kendilerini öldürmeyeceklerine söz verdiler.¹⁶

2. Recî' Olayı'nda Esir Düşenler

Hız. Peygamber'in (a.s.) gönderdiği sahabelerden oluşan on kişilik öğretmen heyeti tuzağa düşürülmüş, bunlardan yedi tanesi teslim olmayıp şehit edilmiş, üç tanesi de Mekkelilere satılmak üzere esir olarak alınmıştı. Esir olarak alınanlar: Abdullâh b. Târik, Hubeyb b. Adî ve Zeyd b. Desine idiler.¹⁷

2.1. Abdullâh b. Tarık'ın Zulme Boyun Eğmemesi

Bedir ve Uhud savaşlarında da bulunmuş olan¹⁸ Abdullâh b. Târik, iki arkadaşıyla birlikte Lihyanoğullarının verdikleri ahit üzere sığındıkları tepeden aşağı inip müşriklere teslim oldular. Ancak Lihyanoğulları verdikleri sözde durmadılar. Teslim olan bu üç Müslümanın ellerini derhal yaylarının kiriş-

¹² İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 372.

¹³ Diyarbekrî, *Tarihü'l-Hamîs*, c. I, s. 455.

¹⁴ Zühri, *Merviyât*, s. 412; Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 301.

¹⁵ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 372.

¹⁶ Zühri, *Merviyât*, s. 413.

¹⁷ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 373.

¹⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, c. III, s. 347.

leriyle bağlayarak esir aldılar. Mekkelilere satmak maksadıyla Mekke'ye götürmek üzere yola çıkardılar. Mekke yakınlarındaki Merrüzzahrân denilen vadiye vardıklarında Abdullâh b. Târik, müşriklerin ellerini bağlamalarını kast ederek *İşte ilk ihanet! Vallâhi, ben size arkadaş ve yoldaş olamam. (Şehit edilen arkadaşlarını kast ederek) onlarda benim için iyi bir örnek vardır*, diyerek müşriklerin kendisini tedavi etmelerine izin vermediği gibi onlara teslim de olmadı. Bu arada ellerindeki bağı çözmüş ve kılıcını da eline almıştı. Hem arkadaşlarını hem de üvey kardeşi Muattib b. Ubeyd'i kaybetmenin verdiği hınçla düşmana saldırdı. Düşman sağa sola kaçarak dağıldı. Ancak Abdullâh'a korkudan yaklaşmayan müşrikler, uzaktan taşlar atarak onu şehit ettiler ve cenazesini oraya defnedip geride kalan iki esirle Mekke'ye doğru yollarına devam ettiler. O büyük kahraman Merrüzzahrân'da medfûndur.¹⁹

2.2. Zeyd b. Desine'nin Hz. Peygamber'e Bağlılığı

Müşrikler, Abdullâh b. Târik'ı şehit edip defnettikten sonra Zeyd b. Desine ile Hubeyb b. Adî'yi Mekke'ye götürüp sattılar. İbn Hişâm, Lihyânoğullarının bu ikisini Kureyşlilerin elinde esir olarak bulunan iki adamları karşılığında takas ettiklerini belirtir.²⁰ Vakidî ise Zeyd'in elli deve karşılığında Hubeyb'in ise sekiz miskâl altın veya elli deve veyahut yüz deve karşılığında Mekkelilere satıldıklarını kaydeder.²¹ Zeyd'i Safvan b. Ümeyye, Bedir Savaşı'nda öldürülen babası Ümeyye b. Halef'e karşılık öldürmek üzere satın aldı. Zeyd'in satın alınmasında bazı Kureyşlilerin de Safvan ile ortak hareket ettikleri ifade edilir. Bu arada Zilkâde ayının girmesiyle birlikte haram aylar da başlamıştı. Haram aylar bitene kadar esirlerin hapsedilmesi gündeme geldi. Bunun üzerine Safvan, Zeyd'i Cumahoğullarından birilerinin veya azatlı kölesi Nistâs'ın evinde hapsedti.²² Zeyd

¹⁹ Zühri, *Merviyât*, s. 413; Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 302; Diyarbekrî, *Tarihü'l-Hamîs*, c. I, s. 455. Diğer kaynaklarda sarahaten geçen müşriklerin İbn Târik'ı taşla öldürdükleri şeklindeki ifade Zühri'de geçmemektedir.

²⁰ İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 117.

²¹ Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 302-303.

²² Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 303.

geceleri teheccüd namazı kılar, gündüzleri de oruç tutardı. Fakat kendisine getirilen hiçbir eti yemiyordu. Bu durum Safvan'a zor gelmeye başladı. Çünkü o ve ailesi, esirlerine güzel muamelede bulunmakla bilinirlerdi. Bu sebeple Zeyd'e birilerini gönderip *Peki, ne yersin?* diye sordurdu. Zeyd de *Ben Allâh'tan başkasına kesilen etleri yemem. Fakat süt olursa içerim,* diye cevap verdi. Bunun üzerine Safvan, putlar adına kesilen etleri yiyemeyen Zeyd'e alternatif olarak iftar vakitlerinde süt ikram etmeye karar verdi. Bunun için her akşam Zeyd'e büyükçe bir kap süt verilmesini emretti. Zeyd de bir sonraki iftar vaktine kadar kendisine ikram edilen bu sütle yetinirdi.²³

Haram aylar çıkınca Safvan'ın emriyle azatlı kölesi Nistâs, Zeyd b. Desine'yi hapis yattığı yerden alıp Harem dışındaki, Mekke'den iki fersah uzaklıkta²⁴ bulunan Ten'im bölgesine götürdü. Zeyd müsaade isteyerek iki rekat namaz kıldı. Namazdan sonra Mekkeliler, onu kurdukları darağaca kaldırıp bağladılar ve şöyle bir teklifte bulundular: *Bu uyduruk dininden dönüp bizim dinimize girersen seni salıveririz.* O ise *Hayır Vallâhi, ben hiçbir zaman dinimden dönmem,* dedi.²⁵ Bu arada Ten'im'de mahşeri bir kalabalık toplanmıştı. Kalabalık içerisinde Ebû Süf-yân da vardı. O, Zeyd'e yaklaşarak: *Allâh için söyle. Şu an senin yerine Muhammed'in elimizde bulunup da O'nun boynunu vurmamızı, senin de ailenin içinde olman hoşuna gitmez miydi?* diye sordu. Peygamberine ölümüne bağlı olan Zeyd ise *Vallâhi, ben ailemin içinde oturayım da Muhammed'in ise ayağına şu ân bulunduğu yerde bir dikenin batıp O'nu incitmesi dahi hoşuma gitmez,* cevabı ile dava liderine sadakatının ölçüsünün olmadığını gösterdi. Bu cevap karşısında şaşkınlığını gizleyemeyen Ebû Süf-yân *Ben Muhammed'in arkadaşlarının O'nu sevdiği kadar hiç kimse-nin başka bir kimseyi sevdiğini görmedim,* diye hayranlığını ifade etti. Sonra da Nistâs, okla Zeyd'i şehit etti.²⁶

²³ Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 306.

²⁴ el-Hamevî, *Mucem*, c. II, s. 49; Bugünkü Hz. Âişe Mescidi'nin bulunduğu bölgedir. ed-Dımaşkî, *Sübülü'l-Hüdâ*, c. VI, s. 52.

²⁵ Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 306.

²⁶ İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 117-118.

2.3. İdam Mahkûmu Hubeyb b. Adî'nin Örnek Şahsiyeti

2.3.1. Hubeyb'in Kerameti

Hicretten önce Müslüman olmuş ve Ensar'ın ileri gelenlerinden biri olan, ölümünden sonra da 'Belûü'l-Arz' olarak nitelenecek olan Hubeyb b. Adî²⁷ de tıpkı arkadaşı Zeyd gibi yüksek bir fiyatla; sekiz miskal altın veya elli deve veyahut yüz deve karşılığında Mekkelilere satılmıştı.²⁸ Hubeyb, Bedir'de Hâris b. Âmir'i öldürmüştü.²⁹ Onu satın alan Nevfelogullarının müttefiği Hüceyr b. Ebû İhâb idi. Ebû İhâb, Bedir'de öldürülen Hâris b. Âmir'in anne bir kardeşi idi.³⁰ Hüceyr, üvey amcasına karşılık öldürmek üzere Hubeyb'i satın almıştı. Hubeyb'i satın alanın bizzat Hâris'in kızı olduğunu söyleyenler de vardır.³¹ Haram ayların girmesiyle birlikte Hubeyb de Zeyd gibi hapsedildi. Hüceyr, onu azatlı cariyesi Mâviye'nin evinde hapsedmişti. Daha sonra İslâm ile şereflenecek olan Mâviye, o günlerde Hubeyb'den gördüğü bazı kerâmetleri şöyle anlatacaktır:

Vallâhi, ben Hubeyb'den daha hayırlı bir esir görmedim. Bir gün kapı aralığından Hubeyb'i gördüm. Kendisi zincire vurulmuş olduğu halde elinde insan başı kadar kocaman bir üzüm salkımı vardı. Ondan yiyordu. Hâlbuki o dönemde yeryüzünde üzüm bulmak mümkün değildi. Demek ki ona rızık Allâh gönderiyordu.³²

²⁷ Ensar'ın Evs kabilesine mensup olan Hubeyb, Hz. Peygamber ile birlikte Bedir savaşına katılanlardandır.

²⁸ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 302.

²⁹ Zührî, *Mervîyyât*, s. 414. Fakat aslında Bedir Savaşı'na katılıp Hâris'i öldürenin Hazreclilerden Hubeyb b. Asâf olduğunu; Evslilerden olan Hubeyb b. Adî'nin ise Bedir savaşına katılmadığını, dolayısıyla Hâris'i öldürmediğini iddia edenler vardır. Bunun için bkz. İbn Hacer, *Fethü'l-Bârî*, c. VII, s. 381-382.

³⁰ İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 117.

³¹ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 302. Ayrıca Hubeyb'in satın alınmasında Bedir'de babalarını kaybeden birçok Mekkelinin iştirak ettiği ve bunların daha sonra Hubeyb'i, Hâris'in yakınlarına bıraktıkları da rivayet edilmektedir. Hubeyb'in satın alınmasına iştirak edenlerin isimleri için bkz. Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, *el-İsâbe fî Temyizi's-Sahâbe*, I-VIII, Thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd-Ali Muhammed Muavviz, *Dâru'l-Kütübî'l-İlmiye*, Beyrut, ty. c. II, s. 226; İzzüddîn Ebî'l-Hasan Ali b. Esîr, *Üsdü'l-Gâbe fî Marifeti's-Sahâbe*, I-VII, Thk. Ali Muhammed Muavviz-Âdil Ahmed Abdülmevcûd, *Dâru'l-Kütübî'l-İlmiye*, Beyrût, ty. c. II, s. 154.

³² Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 303; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 118.

2.3.2. Hubeyb'in Üstün Ahlâkı

Hubeyb, hapis yattığı hücrede teheccüd namazı kılar. Namazda yüksek sesle Kur'ân okurdu. Onu dinleyen kadınlar ağlaşır, ona acırlardı. Yine ev sahibesi Mâviye, bir gün Hubeyb'e uğrayıp herhangi bir ihtiyacının olup olmadığını sordu. O ise şu üç istekte bulundu: *Kendisine içecek su olarak tatlı su vermesini, putlar adına kesilen hayvanların etinden yedirmemesini ve öldürüleceği vakit kendisini önceden haberdar etmesini istedi.*³³ Haram aylar çıkınca Kureyşliler, onu idam etme gününü belirlediler. Mâviye bundan sonraki olayları şu şekilde anlatacaktır:

Öldürüleceği gün kararlaştırılınca haberi gidip kendisine verdim. Ancak Vallâhi, bundan dolayı hiç müteessir olduğunu görmedim. 'Bana, vücut temizliğimi yapmam için bir ustura gönder,' dedi. Ben de ona, oğlum Ebû Hüseyin ile usturayı gönderdim. Çocuk onun yanına girince ben kendi kendime dedim: 'Ben ne yaptım? Vallâhi adam, intikamını o çocuktan alacaktır. Adama karşılık adam.' Oğlum usturayı götürünce Hubeyb, uzanıp usturayı aldı ve şaka yollu 'Babanın başı, sen ne cesur bir çocuksun. Annen, seninle bu demir parçasını gönderince benim ihanet edeceğimden hiç mi korkmadı. Hâlbuki siz beni öldürmek istiyorsunuz?' dedi. Mâviye, bunları duyunca dedim: 'Hubeyb, sana Allâh'ın emaneti olarak nezaret ettim. Usturayı da oğlumu öldüresin diye değil, sadece Rabbinin hatırı için verdim.' Bunun üzerine Hubeyb: 'Ben bu küçük çocuğu öldürecek değilim. Dinimizde de ihanet etmek yoktur' dedi ve çocuğu geri gönderdi.³⁴

2.3.3 Darağacında Kılınan Son Namaz

Müşriklerin iki büyük İslâm kahramanı Hubeyb ile Zeyd b. Desine'yi idam etmek için kararlaştırdıkları gün gelip çatmıştı. Hubeyb'i prangalı olarak çıkardılar. Harem dışındaki Ten'im'e götürdüler. Bu idamları izlemek üzere kadın erkek, çoluk çocuk, hür köle bütün Mekkeliler de orada toplanmışlardı.³⁵

Hubeyb, yolda Zeyd ile karşılaştı. Kucaklaştılar. Birbirleri-

³³ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 303.

³⁴ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 303.

³⁵ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 303.

ne uğradıkları belaya karşı sabır tavsiye ettiler. Ten'im'de darağacı hazırlanmıştı. Hubeyb'i darağacına götürürken *Bana iki rekât namaz kılmam için müsaade eder misiniz?* diye sordu. İzin verilince de âdab ve erkânına riayet ederek huşû içerisinde iki rekât namaz kıldı. Ölüm korkusuyla namazını uzattı izlenimi vermekten çekinmeseydi daha da uzatacak ve rekat sayısını artıracaktı. Zaten bu endişesini de müşriklerin yüzlerine şu sözlerle haykıracaktı: *Vallâhi, ölüm korkusuyla uzattı zannına kapılmayacak olsaydınız, ben namazı uzatıp çoğaltırdım.* Böylece idamdan önce iki rekât namaz kılma âdetini başlatan Hubeyb olmuş oldu.³⁶ Onun bu namazı, o günden itibaren haksız olarak idam edildiğine inanan hemen her Müslümanın uyguladığı bir gelenek olmuştur.³⁷

2.3.4. İdam Sephasından Peygamber'e Son Selâm

Namazını bitiren Hubeyb'i tutup kaldırarak darağacına bağladılar. Yüzünü Medine'ye doğru çevirdiler ve şu teklifte bulundular: *Haydi İslâm'dan dön, seni serbest bırakalım,* dediler. O ise vakur bir sesle *Hayır, Vallâhi bütün dünya bana verilse de ben asla dinimden dönmem,* diye gürledi. Bu sefer *Peki, şu ân sen evinde oturup da Muhammed'in senin yerinde olmasını istemez miydin?* diyerek onun imandaki sebatını sorgulamaya kalktılar. Bu küstahça söze karşılık verdiği cevap, gözü dönmüş canileri ürküttü: *Vallâhi, ben ailemin içinde oturayım da Muhammed'in ise ayağına bir dikenin batıp O'nu incitmesi dahi hoşuma gitmez.* O da verdiği cevapla Zeyd gibi dava liderine sadakatının ölçüsünün olmadığını göstermişti. Gözü dönmüş haydutlar Hubeyb'i dininden döndürmek için üst üste aynı tekliflerde bulunuyorlar, o da her defasında *Ben asla dinimden dönmem,* diyerek onları tersliyordu. Son bir ümitle *Lât ve Uzzâ'ya yemin ederiz ki dediğimizi yapmazsan seni öldüreceğiz,* dediler. O ise *Benim Allâh yolunda öldürülmem*

³⁶ Zühri, *Merviyât*, s. 415; İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 373; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 118; Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 303-304. Zühri, Zeyd'in de namaz kıldığını, fakat ilk olarak kılanın Hubeyb olduğunu söyler. Bkz. Zühri, *Merviyât*, s. 419.

³⁷ M. Yaşar Kandemir, "Hubeyb b. Adî", *DİA*, I-XLIV, TDV Yay., İstanbul, 1998, c. XVIII, s. 266-267.

çok bir şey değildir, dedi. Onların bütün tekliflerini reddedince onun yüzünü kiblede başka tarafa çevirdiler. Bunun üzerine Hubeyb, yüzümü kiblede çevirmeniz çok önemli değildir. Zira Allâh şöyle buyurmuş: 'Hangi tarafa yönelirseniz yönelin Allâh'ın yönü orasıdır,'³⁸ dedi. Ardından sağına soluna bakıp son arzusunu sevgililer sevgilisine ulaştıracak hiçbir nuranî yüz göremeyen bu büyük İslâm kahramanının ağzından şu dualar dökülüyordu:

Allâh'ım! Burada düşman yüzünden başka yüz görmüyorum. Burada selamımı peygamberine ulaştıracak kimse yoktur. Benim selamımı Sen O'na ulaştır.³⁹ Allâh'ım! Biz, senin peygamberinin mesajını (gerekli yerlere) ulaştırdık. Sen de bize reva görülen (bu zulüm)leri sabahleyin O'na ulaştır.⁴⁰

Bu hazin dua kısa sürede hedefine ulaşmıştı. Ashabıyla birlikte oturan Resûlullah'ı (a.s.) âniden vahiy hali kapladı ve 'Aleyhi's-Selâm ve rahmetullâh,' dedi ve ardından da ashabına dönerek 'Bu gelen Cibrîl'di. Bana kardeşiniz Hubeyb'in selâmını getirdi,' dedi.⁴¹ Hemen ardından da Ten'im vadisinde Hubeyb'in şu bedduası yankılandı: *Allâh'ım! (Şu zalimleri) mahvet, onların canlarını tek tek al ve onlardan hiç kimseyi sağ bırakma.*⁴²

2.3.5. Darağacındaki Mazlumun Bedduasının Etkisi

Ten'im vadisinde yankılanan Hubeyb'in bedduasını duyan müşriklerin kimisi bedduanın tesiriyle yere düşüyor, kimisi kulağını tikiyor kimisi de korkudan yere kapaklanıyordu.⁴³ O gün babası Ebû Süfyân ile birlikte Hubeyb'in şehit edildiği yerde hazır bulunan ve o dönem küçük bir çocuk olan Muaviye Babam, Hubeyb'in bedduasından korkarak beni yere yatırdı, der.⁴⁴ Çünkü müşrikler, bir adama beddua edilirken yan tarafı üstüne yere yatırıldığında bedduanın tutmadığına inanırlardı.⁴⁵ Bu

³⁸ Bakara, 2/115.

³⁹ Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 305.

⁴⁰ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 373-374; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 118.

⁴¹ Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 305.

⁴² İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 374; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 118.

⁴³ Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 304, 305.

⁴⁴ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 374; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 118; Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 304.

⁴⁵ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 374; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 118.

batıl inanç gereği Ebû Süfyân öyle bir can havliyle oğlunu yere atmış ki bir müddet Muaviye, kalça ağrısından şikâyet ededurmuştu.⁴⁶ Bu bedduanın etkisi, Hubeyb'in şehâdetinden çok sonrasına kadar devam etmiştir. Öyle ki Hz. Ömer, hilafeti döneminde Saïd b. Âir b. Cüzeym'i Humus'a vali olarak tayin eder, fakat onun sık sık toplumun içinde bayıldığı haberini alır. Bunun üzerine onun Medine'ye bir gelişinde der:

Yâ Saïd, bu başına gelen nedir, herhangi bir cinnet hali mi? diye sorar. O da Hayır Vallâhi (bende cinnet hali yoktur) yâ Emîre'l-Mü'minin! Ancak Hubeyb b. Adî şehit edildiğinde ben de oradaydım. Bedduasını duydum. Allâh'a yemin ederim ki hangi mecliste aklıma gelirse bayılırım.⁴⁷

2.3.6. Hubeyb'in Son İsteğinin Allâh Tarafından Gerçekleştirilmesi

Hubeyb'in davasındaki sebat ve kararlılığını gören müşrikler, Bedir Savaşı'nda öldürülenlerin oğullarını çağırıldılar. Kırk genç öne çıktı. Her birisinin eline birer mızrak verip *İşte bu, babalarınızı öldürenlerdendir*, diyerek saldırı emrini verdiler. Dört bir taraftan fırlatılan mızraklar havada uçuyor ve sonunda Hubeyb'in vücuduna saplanıyordu. Bu arada darağacı kımıldadı, Hubeyb'in yüzü Kabe'ye döndü. Bu durum karşısında *Yüzümü hem kendisi hem peygamberi ve hem de mü'minler için hoşnut olduğu kiblesine döndüren Allâh'a hamd olsun*, diyerek sevincini beyan etti.⁴⁸ Yüzünün kibleye döndüğünü gören müşrikler, yüzünü başka tarafa çevirmek için çok uğraştılar. Fakat bir türlü çeviremediler. Sonunda olduğu hal üzere bıraktılar.⁴⁹ En son darbeyi Ebû Sirva'a vurmuştu.⁵⁰ Hâris b. Âmir'in daha sonra Müslüman olan oğlu Ukbe olayı şöyle anlatır:

⁴⁶ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 304.

⁴⁷ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 374; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 119; Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 304.

⁴⁸ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 305.

⁴⁹ İbn Hacer, *el-İsâbe*, c. II, s. 227.

⁵⁰ Ebû Sirva'a, Hâris b. Âmir'in bir diğer oğlu olup Ukbe'nin kardeşidir. O da daha sonra Ukbe gibi Müslüman olmuştur. Bkz. ed-Dımaşkı, *Sübü'lü'l-Hüdâ*, c. VI, s. 44-45.

Vallâhi, ben Hubeyb'i öldürmüş değilim. O dönem küçük bir çocuktum. Abdüddâroğullarından Ebû Meysere isimli biri, elime mızrağı verip benimle birlikte Hubeyb'in vücuduna sapladı. Bu arada ipler çözülünce Kureyşliler, 'Yâ Ebâ Sirva'a! Ebû Meysere ne kötü mızraklıyor! diye bağıldılar. Bunun üzerine Ebû Sirva'a, mızrağı alıp Hubeyb'in vücuduna saplayıp sırtından çıkardı. Bir müddet can çekişen Hubeyb, bu arada hep kelime-i tevhid ve kelime-i şehâdet getirdi.⁵¹

Artık o da diğer şehitler gibi Hz. Peygamber'in cennet komşusu olmuştu.

2.3.7. Darağacındaki Kutlu İnsanın Son Terennümleri

Şehadete adım adım yaklaşan Hubeyb'in şu mısraları mırdadığı aktarılır:

Gruplar etrafımda toplanıp kışkırttılar
 Kabilelerini. Onlar da her tarafta toplandılar
 Hepsi düşmanlığını gösterip harekete geçiyor
 Bana karşı. Çünkü ben kayıp bir yerde zincire vurulmuşum.
 Oğullarını, kadınlarını da toplamışlar,
 Uzun ve sağlam bir kütüğe yaklaştırılmışım,
 Garipliğimi ve hüznümü ancak Allâh'a şikâyet ederim,
 Bu grupların ölüm ânım için hazırladıklarını da.

 Ey arşın sahibi! Bana yapılmak istenene karşı sabır ver,
 Etimi lime lime ettiler, ümidim de tükendi,
 Bu Allâh içindir. Dolayısıyla O dilerse
 Paramparça olmuş (vücudun) artık bağlarını mübarek kılar,
 Beni küfürle ölüm arasında seçim yapmaya zorladılar,
 Hâlbuki gözlerim korkmadan yaşlarını boşaltmaktaydı.
 Ben ölümden korkmam. Çünkü ben ölümlüyüm,
 Benim asıl korkum alevli cehennem ateşidir,

⁵¹ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 305-306.

Vallahi, Müslüman olarak öldükten sonra, önemsemem,
 Hangi yanım üzerine düştüğümü. Allâh yolunda olduktan sonra.
 Ben düşmana karşı ne tevazu gösteririm,
 Ne de korku. Çünkü benim dönüşüm sadece Allâh'adır⁵²

2.3.8. Hubeyb'in Belü'l-Arz Olarak Tavşif Edilmesi

Hubeyb'in şehit olması müşriklerin intikam ateşini söndürmemişti. Onun işkencesi ölümünden sonra da devam etti. Onu şehit edenler cesedini bir süre darağacında asılı bıraktılar. Gelip geçenler görsün, etrafa yaysınlar diye.⁵³ Başına da bekçiler bırakmışlardı. Bunu haber alan Hz. Peygamber Amr b. Ümeyye ed-Damrî'yi Mekke'ye gönderdi.⁵⁴ Aslında Resûlullâh'a suikast tertip etmeğe çalışan Ebû Süfyân'ı bertaraf etmek için gönderilmişti. Fakat Kabe'yi tavaf ederken Muaviye b. Ebî Süfyân tarafından tanınınca verilen görevi yerine getiremeyip Mekke civarındaki bir mağaraya saklandı. Yanında da Resûlullâh tarafından aynı görev için görevlendirilmiş olan arkadaşı Cabbâr b. Sahr el-Ensarî (veya Seleme b. Eslem) vardı. Mekkelilerin kendilerini aramalarının durduğundan emin olunca mağaradan çıkıp Tenîm bölgesine indiler. Arkadaşının önerisiyle Amr b. Ümeyye, darağacında asılı olan Hubeyb'in cesedini çözüp indirdi ve sırtına alıp hızlıca uzaklaştı. Ancak yaklaşık yirmi metre uzaklaşmıştı ki bekçiler durumu fark edip peşine düştüler. Bunun üzerine Amr, cesedi yere bıraktı, oradan bir miktar uzaklaştı. Ancak cesedi bir daha ne Amr gördü ne de bekçiler.⁵⁵

Bu konuda başka bir rivayet daha vardır. Şöyle ki: Hubeyb'in cesedinin darağacından indirilmediğini haber alan Hz.

⁵² İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 375-376. İbn Hişâm, *birtakım ilim ehli bu şiirin Hubeyb'e ait olduğunu reddederler*, demiştir. Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 121.

⁵³ Diyarbekrî, *Tarihü'l-Hamîs*, c.I, s. 458.

⁵⁴ Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Tarihü't-Taberî*, I-XI, Dârü't-Türâs, Beyrut, 2. Baskı, ty., c. II, s. 542.

⁵⁵ İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. IV, s. 487-488; Taberî, *Tarih*, c. II, s. 541-542; İzzüddin Ebü'l-Hasan Ali b. Esîr, *el-Kâmil*, *fi't-Tarih*, Thk. Seyyid b. Muhammed es-Senârî, Dârü'l-Hadis, Kahire, 2010, c. II, s. 52-53; Ebü'-Fidâ b. Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, I-VII, Thk. Ahmed Câd, Dârü'l-Hadis, Kahire, 2006, c. II, s. 71-73; ed-Dımaşkı, *Sübülü'l-Hüdâ*, c. VI, s. 45.

Peygamber, ashabına döndü, içlerinden kimin Hubeyb'i aslı olduğu darağacından indirmek suretiyle cenneti hak etmek istediğini sordu. Zübeyir b. Avvâm, *Ben yâ Resûlellâh, arkadaşım da Mikdâd b. Esved'dir*, dedi. İki gündüzleri gizlenip geceleri yürüyerek Mekke yakınlarındaki Ten'im'e gece vakti vardılar. Cesedin çevresinde nöbet tutan kırk müşrikin sarhoş olup uyu-ya kaldıklarını görünce derhal cesedi çözüp indirdiler. Ancak darağacında kırk gündür beklemekte olan ceset halen tapta-zeydi. Çürümemiş, bozulmamış ve kokuşmamıştı. Misk kokan cesedi Zübeyir, atının sırtına aldı. İki arkadaş bir müddet yürüdüler. Bu arada müşrikler uyanmış, cesedi arıyorlardı. Cesedi bulamayınca Kureyş'e haber verdiler. Bunun üzerine yetmiş süvari harekete geçti. Zübeyir ve Mikdâd, Kureyş süvarilerinin yaklaştıklarını görünce cesedi atın üstünden yere bıraktılar ve yer yarılıp Hubeyb'in cesedini yuttu. Bu sebeple Hubeyb'e, yerin yuttuğu kimse anlamında *Belûi'l-Arz* denilmektedir.⁵⁶

3. Rec' Şehitlerinin İlâhî Övgüye Mazhar Olmaları

Rec' hadisesi Medine'de yayılınca Medineliler hüzne gark olurken bir kısmı da sevinçten dört köşe olmuşlardı. Rec' şehitlerinin başına gelenleri duyan münafıklardan iki kişi,⁵⁷ *Yazık oldu şu yok olup giden meczuplara! Ne ailelerinin içinde oturabildiler ne de dostlarının (Hz. Peygamber'in) mesajını tebliğ edebildiler*, diyerek kendi inançlarının samimiyetsizliğini dışa vurdular. İbn Abbâs'tan gelen rivayete göre münafıkların bu sözleri üzerine Allâh (c.c.) Bakara Sûresi'nin 204. âyetinden 207. âyetine kadar olan dört âyeti indirdi.⁵⁸ Âyetler şöyledir:

204. İnsanlardan dünya hayatına dair konuşması senin hoşuna giden, pek azılı bir düşman iken, kalbinde olana Allah'ı şahit tutan, 205. İş başına geçince yeryüzünde bozgunculuk yapmaya, ekini ve nesli yok etmeye çalışan kimseler vardır. Allah bozguncululuğu sevmez. 206. Ona: -Allah'tan kork, denince gururu kendi-

⁵⁶ Diyarbekrî, *Tarihü'l-Hamîs*, c.I, s. 458.

⁵⁷ Celâleddîn Abdurrahman b. Ebî Bekir es-Suyutî, *Lübâbü'n-Nükûl fî Esbâbi'n-Nüzûl*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiye, Beyrut, ty., s. 29.

⁵⁸ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 375; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 119-120;

sine günah işletir. Ona cehennem yeter. Gerçekten (orası, varılacak) yerin en kötüsüdür. 207. İnsanlar arasında, Allah'ın rızasını kazanmak için canını verenler vardır. Allah kullarına karşı şefkatlidir.⁵⁹

Ancak tefsircilerin bu âyetlerin nüzülü ile ilgili farklı değerlendirmeleri mevcuttur. Bazı müfessirler, ilk âyetlerin Ahnes b. Şerik hakkında nazil olduğunu iddia ederler. Çünkü Ahnes, Hz. Peygamber'e gelip Müslüman olduğunu söyleyince Resûlullâh sevinmişti. Ancak Hz. Peygamber'in yanından ayrılp gidince yolda Müslümanlara ait tarlalara ve eşeklere rastlar. Tarlaları ateşe verirken eşekleri de yaralar. Bunun üzerine söz konusu âyetler nazil olur. Son âyetin de Mekke'den Medine'ye hicret ederken gösterdiği fedakârlık üzerine Suheyb b. Sinân hakkında nazil olduğunu iddia edenler vardır.⁶⁰ Bu son âyetin Hubeyb'in cesedini asılı bulunduğu darağacından indirmek için Mekke'ye giden Zübeyir b. Avvâm ile Mikdâd b. Esved hakkında nazil olduğunu söyleyenler de vardır. Bazıları da söz konusu âyetin, hicret döneminde Hz. Peygamber'in yatağına yatıp canı uğruna fedakârlıkta bulunan Hz. Ali hakkında indigini iddia ederler.⁶¹

4. Peygamber Şairinin Recî' Şehitlerine Yaktığı Ağıt

Peygamber şairi Hassân b. Sâbit, bu küçük Müslüman müfrezeyi tuzağa düşüren Hüzeyl kabilesini ve onun bir alt kolu olan Lihyânoğullarını tenkit etmiştir:

Eğer karactersizce ihanet seni mutlu ederse

Recî'e gel, Lihyân yurdunu sor,

Emân verdikleri kimseyi yok etmeği birbirlerine tavsiye eden bir kavim

O durumda köpekle maymun, insanla aynı seviyededir.

Bir gün teke kalkıp onlara konuşsa

⁵⁹ Âyetlerin Türkçe meâlleri, Şaban Piriş'in *Kur'an-ı Kerim Türkçe Anlamı* adlı meâl çalışmasından alınmıştır.

⁶⁰ Suyutî, *Lübâb*, s. 29-30.

⁶¹ Diyarbekri, *Tarihü'l-Hamîs*, c. I, s. 458.

Onlar arasında şan ve şeref sahibi olur.
Hüzeyl Resûlullâh'tan çirkin bir şey istedi,
Hüzeyl istediği şeyle sapıtı, doğru yapmadı.
Peygamberlerinden istediler onlara vermeyeceği
Ölünceye kadar. Böylece Araplarca kınanan oldular,
Ebediyen bulamazsın Hüzeyl'e bir çağırıcı,
Savaş evinden şerefe çağırın,
Fuşun aralanmasını istediler. Yazıklar olsun,
Kitaplarda haram olanı helal kılmak istediler.
Allâh, peş peşe düşenlere rahmet etsin,
Recî' gününde. Onlar ikrâma ve sevaba kavuştular
Seriyye'nin başı ve liderleri Mersed idi,
Önlerinde de İbn Bükeyr vardı, Hubeyb de,
İbn Târik ile İbn Desine de onlardandır,
Alın yazısı ölüm orada ona vardı,
Recî'de maktul Âsım da vardı,
Yüce mertebeler kazandı. O zaten çok kazançlıydı,
Sırtına bindirecekleri zilleti reddetti,
Kılıçla vuruştı. Çünkü o, asil biriydi.⁶²

Sonuç

Uhud Savaşı'nda Mekkelilere karşı ağır bir yara alan Müslümanlar, bundan sonraki süreçte de çok büyük güçlüklerle karşılaştılar. Çünkü Medine çevresindeki kabilelerin bir kısmı, güç kaybına uğradığını düşündükleri Medine'yi yağmalama; bir kısmı da yakaladıkları Müslümanları, Bedir Savaşı'nda yakınlarını kaybeden müşriklere satarak para kazanma derdine düşmüşlerdi. Bu kabilelerden biri de Hüzeyl'in alt kollarından

⁶² İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 3745-3767-378. Ayrıca bkz. İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 123, 124, 126. Şiirlerin çevirisinde Mustafa Sezer'in "İslâm Tarihi Kaynaklarında Recî Hadisesi Üzerine Bir Araştırma", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. I, Sayı 2, 2014, ss. 97-126 makalesi de bize yardımcı olmuştur.

olan Lihyânoğulları idi. Bunların zorlamasıyla Adal ve Kâre kabilelerinden yedi kişilik bir heyet Medine'ye gelip Hz. Peygamber'den kendilerine İslâm'ı ve Kur'ân'ı öğretecek bir öğretici grup göndermesini talep ettiler. Resûlullâh da on kişilik bir kurra heyetini gönderdi. Ancak bu heyet Recî Suyu denilen mevkide pusuya düşürüldüler. Bunlardan yedi tanesi orada şehit düşerken üç tanesi de esir alındılar. Esir alınanlardan Abdullah b. Târik daha yolda iken tabi tutuldukları muameleyi kabul etmeyerek şehit düşünceye kadar çarpışma yolunu seçti. Geride kalan Hubeyb b. Adî ile Zeyd b. Desine ise Mekke'ye götürülüp Mekke'li Müşriklere satıldılar. Haram aylara denk geldiği için bu ayların çıkmasına kadar ikisi de hapiste tutuldular. Gerek hapis yattıkları süreç olsun gerekse darağacında iken, insanlığa örneklik teşkil edecek destansı birer hayat hikâyelerine sahiptirler.

Kaynaklar

- Buhârî, Muhammed b. İsmâîl, *Sahîh*, I-IX, Thk. Muhammed Züheyr, Dâru Tavkî'n-Necât, ty.
- Çakan, İsmail Lütfi, "Abdullah b. Üneys el-Cühenî," *DİA*, I-XLIV, TDV Yay., İstanbul, 1988, ss. 140-141.
- Dımaşkî, Muhammed b. Yûsuf, *Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâd*, I-XIV, Dârü'l-Kütü'l-İlmiye, Beyrut, 2013.
- Diyarbakrî, Hüseyin b. Muhammed, *Tarihü'l-Hamîs fi Ahvâl-i Enfesi'n-Nefs*, I-II, Dâr-ı Sadr, Beyrut, ty.
- Hamevî, Şihâbeddîn Ebû Abdullâh Yakut, *Mucemü'l-Büldân*, I-V, Dâr-ı Sâdır, Beyrut, ty
- Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, Çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yay., İstanbul, 2011.
- İbn Esîr, İzzüddîn Ebü'l-Hasan Ali, *el-Kâmil, fi't-Tarih*, Thk. Seyyid b. Muhammed es-Senârî, Dârü'l-Hadîs, Kahire, 2010.
- İbn Esîr, İzzüddîn Ebü'l-Hasan Ali, *Üsdü'l-Gâbe fi Marifeti's-Sahâbe*, I-VII, Thk. Ali Muhammed Muavviz-Âdil Ahmed Abdülmevcüd, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiye, Beyrût, ty.

- İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî, *el-İsâbe fî Temyizi's-Sahâbe*, I-VIII, Thk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd-Ali Muhammed Muavviz, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, Beyrut, ty.
- İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Fethü'l-Bârî Şerhu Sahîh-i Buhârî*, I-XIII, Dârü'l-Marife, Beyrut, ty.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdulmelik, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, I-IV, Cemâl Sâbit vd., Dârü'l-Hadis, Kahire, 2006.
- İbn İshâk, Muhammed, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, I-II, Thk. Ahmed Ferid el-Müzeydî, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, Beyrut, ty.
- İbn Kesîr, Ebû'-'Fidâ, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, I-VII, Thk. Ahmed Câd, Dârü'l-Hadis, Kahire, 2006.
- İbn Sa'd, Muhammed, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-VIII, Thk. Muhammed Abdulkadir Atâ, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, Beyrut, 1990.
- Kandemir, M. Yaşar, "Hubeyb b. Adî", *DİA*, I-XLIV, TDV Yay., İstanbul, 1998, ss. 266-267.
- Küçükaşçı, Mustafa Sabri, "Recî' Vak'ası", *DİA*, I-XLIV, TDV Yay., İstanbul, 2007, ss. 510-511.
- Oflaz, Abdulhalim, "Mehmet Akif'in Âsım'ın Nesli Projesine İlham Kaynağı Olduğu Düşünülen Sahabe: Âsım b. Sâbit'in Portresi", *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 10, 2017, Iğdır, ss. 29-43.
- Piriş, Şaban, Kur'an-ı Kerim Türkçe Anlamı.
- Sezer, Mustafa, "İslâm Tarihi Kaynaklarında Recî' Hadisesi zerine Bir Araştırma", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. I, Sayı 2, 2014, ss. 97-126.
- Suyutî, Celâleddîn Abdurrahman b. Ebî Bekir, *Lübâbü'n-Nükûl fî Esbâbi'n-Nüzûl*, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, Beyrut, ty.,
- Taberî, Muhammed b. Cerîr, *Tarihü't-Taberî*, I-XI, Dârü't-Türâs, Beyrut, 2. Baskı, ty.
- Vâkidî, Muhammed b. Ömer, *Kitabü'l-Meğâzî*, I-II, Thk. Muhammed Abdulkadir Ahmed Atâ, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, Beyrut, 1971.
- Zührî, Muhammed b. Şihâb, *Merviyâtü'l-İmâm ez-Zührî fî'l-Meğâzî*, Nşr. Muhammed b. Muhammed el-Acevî, Medine, 2003.